

Edukacja zdrowotna w szkole w Polsce

S·H·E

Schools for Health in Europe

Date of document: 5.10.2020

Author: Valentina Todorovska-Sokołowska

Place: Warszawa

This report has received funding under an operating grant from the European Union's Health Programme (2014-2020)

S·H·E

Schools for Health in Europe

Poradnik dla Szkół SHE 2.0

Zachęcam do zapoznania się z Poradnikiem dla Szkół SHE 2.0 (*SHE School Manual 2.0*). Celem tego poradnika jest udzielenie wsparcia w tworzeniu szkoły promującej zdrowie krajowym i rejonowym koordynatorom sieci SHE (Szkoły dla Zdrowia w Europie – *Schools for Health in Europe*), dyrektorom szkół, organom prowadzącym szkoły, nauczycielom, innym pracownikom szkół, uczniom oraz współpracownikom z lokalnego środowiska. Metody tworzenia szkoły promującej zdrowie zaprezentowane w tym poradniku są otwarte i elastyczne i skonstruowane tak, żeby mogły być sprawdzane i modyfikowane w zależności od historycznego i społeczno-kulturowego kontekstu.

Poradnik ma być inspiracją dla procesu tworzenia szkoły promującej zdrowie z aktywnym udziałem dzieci i młodzieży. Dzieci z przedszkola i uczniowie ze szkół podstawowych i ponadpodstawowych powinni być włączeni w kwestie, które dotyczą ich zdrowia i środowiska. Przy wsparciu dorosłych, powinni mieć możliwość rozwijania kompetencji do działań, żeby utrzymać zdrowie oraz polepszyć warunki, które mają wpływ na zdrowie i zrównoważony rozwój tam, gdzie oni żyją i uczą się.

Formalno-prawne aspekty realizacji edukacji zdrowotnej w szkołach w Polsce

- Ustawa z dn. 14 grudnia 2016 r. Prawo oświatowe (Dz.U. z 11 stycznia 2017 r., poz. 59)
- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 14 lutego 2017 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz podstawy programowej kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej, w tym dla uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym, kształcenia ogólnego dla branżowej szkoły I stopnia, kształcenia ogólnego dla szkoły specjalnej przysposabiającej do pracy oraz kształcenia ogólnego dla szkoły policealnej
- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 30 stycznia 2018 r. w sprawie podstawy programowej kształcenia ogólnego dla liceum ogólnokształcącego, technikum oraz branżowej szkoły II stopnia
- Podstawa programowa kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej, w tym dla uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym
- Podstawa programowa kształcenia ogólnego dla branżowej szkoły I stopnia dla uczniów będących absolwentami ośmioletniej szkoły podstawowej
- Podstawa programowa kształcenia ogólnego dla czteroletniego liceum ogólnokształcącego, pięcioletniego technikum oraz dwuletniej branżowej szkoły II stopnia

S·H·E

Schools for Health in Europe

Edukacja zdrowotna na różnych etapach edukacyjnych

• Szkoła podstawowa

Ważną rolę w kształceniu i wychowaniu uczniów w szkole podstawowej odgrywa edukacja zdrowotna. Zadaniem szkoły jest kształtowanie postaw prozdrowotnych uczniów, w tym wdrożenie ich do zachowań higienicznych, bezpiecznych dla zdrowia własnego i innych osób, ponadto ugruntowanie wiedzy z zakresu prawidłowego odżywiania się, korzyści płynących z aktywności fizycznej, a także stosowania profilaktyki.

Szkolny zestaw programów nauczania oraz program wychowawczo-profilaktyczny szkoły tworzą spójną całość i muszą uwzględniać wszystkie wymagania opisane w podstawie programowej. Ich przygotowanie i realizacja są zadaniem zarówno całej szkoły, jak i każdego nauczyciela.

Problematyka zdrowia i jego uwarunkowań należy do zagadnień bardzo złożonych, wielodyscyplinarnych. Warunkiem skuteczności realizacji edukacji zdrowotnej jest integrowanie treści z takimi przedmiotami jak: biologia, wychowanie fizyczne, wychowaniem do życia w rodzinie, wiedzą o społeczeństwie, edukacją dla bezpieczeństwa, chemia, fizyka, matematyka, informatyka, geografia, plastyka, muzyka. Edukacja zdrowotna realizowana jest jako blok tematyczny na zajęciach z wychowania fizycznego oraz edukacji dla bezpieczeństwa. Realizacja edukacji zdrowotnej wymaga współdziałania nauczycieli różnych przedmiotów, współpracy z pielęgniarką albo higienistką szkolną oraz z rodzicami. Niezbędne jest także skoordynowanie tych zajęć z programem wychowawczo-profilaktycznym szkoły, programami edukacyjnymi dotyczącymi zdrowia i profilaktyki zachowań ryzykownych lub chorób, oferowanymi szkołom przez różne podmioty.

• Szkoła ponadpodstawowa (szkoła branżowa I, szkoła branżowa II stopnia, czteroletnie liceum ogólnokształcące i pięcioletnie technikum)

Ważnym zadaniem szkoły jest edukacja zdrowotna, której celem jest rozwijanie u uczniów postawy dbałości o zdrowie własne i innych ludzi oraz umiejętności tworzenia środowiska sprzyjającego zdrowiu. Realizacja podstawy programowej w zakresie edukacji zdrowotnej powinna być dostosowana do potrzeb uczniów (po przeprowadzeniu diagnozy tych potrzeb) oraz do możliwości organizacyjnych szkoły. Warunkiem skuteczności realizacji edukacji zdrowotnej jest integrowanie treści z różnych przedmiotów: biologii, wychowania fizycznego, chemii, wychowania do życia w rodzinie, wiedzy o społeczeństwie, edukacji dla bezpieczeństwa. Wymaga to współdziałania nauczycieli różnych przedmiotów, współpracy z pielęgniarką albo higienistką szkolną oraz z rodzicami. Wiodącą rolę w edukacji zdrowotnej uczniów pełni wychowanie fizyczne, które pełni ważne funkcje edukacyjne i wspomaga efektywność procesu uczenia się.

Niezbędne jest także skoordynowanie zajęć z zakresu edukacji zdrowotnej z programami edukacyjnymi dotyczącymi zdrowia i profilaktyki zachowań ryzykownych lub chorób, oferowanymi szkołom przez różne podmioty.

Do poprawy jakości i skuteczności edukacji zdrowotnej w szkole ważne jest:

- aktywne uczestnictwo uczniów,
- postrzeganie przez uczniów edukacji zdrowotnej jako problematyki interesującej,
- proponowanie przez uczniów tematów istotnych dla nich,
- stosowanie metod aktywizujących, szczególnie metody projektu,
- przeprowadzenie ewaluacji zajęć z zakresu edukacji zdrowotnej.

S·H·E

Schools for Health in Europe

Formalno-prawne aspekty realizacji programu „Szkoła Promująca Zdrowie” w Polsce

W Polsce podstawą do rozwoju i wspierania programu jest Porozumienie z dnia 23 listopada 2009 r. o współpracy między Ministrem Edukacji Narodowej, Ministrem Zdrowia i Ministrem Sportu i Turystyki w sprawie promocji zdrowia i profilaktyki problemów dzieci i młodzieży.

Par. 1 Współpraca pomiędzy stronami Porozumienia ma na celu (m.in.):

- Wspieranie i upowszechnianie działań polskich szkół należących do europejskiej sieci „Szkoły dla Zdrowia w Europie” oraz wspieranie rozwoju współpracy w tym zakresie.

Organizacja Polskiej Sieci Szkół Promujących Zdrowie

- **Poziom krajowy** – koordynacją rozwoju programu w Polsce zajmuje się krajowy koordynator szkół promujących zdrowie i Zespół ds. Promocji Zdrowia w Szkole Ośrodka Rozwoju Edukacji.
- **Poziom wojewódzki** – koordynacją zajmuje się wojewódzki koordynator szkół promujących zdrowie. Funkcję tę pełnią pracownicy kuratorium oświaty lub placówki doskonalenia nauczycieli. Na poziomie wojewódzkim w większości sieci działają także zespoły wspierające, w skład których wchodzi przedstawiciele różnych instytucji z resortu zdrowia i edukacji współpracujących na rzecz szkół promujących zdrowie na danym terenie.
- **Poziom rejonowy** – w niektórych sieciach wojewódzkich działa kilka mniejszych sieci rejonowych, co ułatwia koordynację oraz bezpośrednie wspieranie szkół. Koordynacją tych sieci zajmują się pracownicy delegatur kuratoriów oświaty, placówek doskonalenia nauczycieli lub szkół.
- **Poziom szkolny** – w każdej szkole promującej zdrowie działa szkolny koordynator – kluczowa osoba w tworzeniu szkoły promującej zdrowie oraz szkolny zespół ds. promocji zdrowia (przedstawiciele wszystkich grup społeczności szkolnej, osoby aktywne, zaangażowane, wspierające koordynatora).

Każda szkoła promująca zdrowie pracując zgodnie z koncepcją programu regularnie przeprowadza diagnozę potrzeb zdrowotnych oraz samopoczucia społeczności szkolnej, tj.: uczniów, nauczycieli, pracowników niepedagogicznych, rodziców. Na podstawie jej wyników formułuje problemy priorytetowe oraz planuje swoje działania w celu rozwiązania istniejących problemów. Dlatego każda szkoła promująca zdrowie w obszarze wyznaczania celów i zadań do realizacji w zakresie promocji zdrowia jest autonomiczna, a jej działania są ukierunkowane na radzenia sobie z aktualnymi, najważniejszymi problemami szkoły.

Zachęcam również do zapoznania się z polskim podręcznikiem Szkoła Promująca Zdrowie, dostępny na stronie ORE [Szkoła Promująca Zdrowie](#) autorstwa prof. Barbary Woynarowskiej i dr hab. Magdaleny Woynarowskiej-Soldan. Jest on efektem wieloletnich doświadczeń w tworzeniu i rozwijaniu szkoły promującej zdrowie w Polsce. Powstał on we współpracy z koordynatorami wojewódzkich i rejonowych sieci szkół promujących zdrowie, a także szkolnymi koordynatorami promocji zdrowia.

Valentina Todorovska-Sokołowska

Krajowy Koordynator programu Szkoła Promująca Zdrowie w Polsce

Ośrodek Rozwoju Edukacji www.ore.edu.pl

ul. Polna 46A, 00-644 Warszawa

email: valentina.todorovska@ore.edu.pl